

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM

VAZIRLIGI

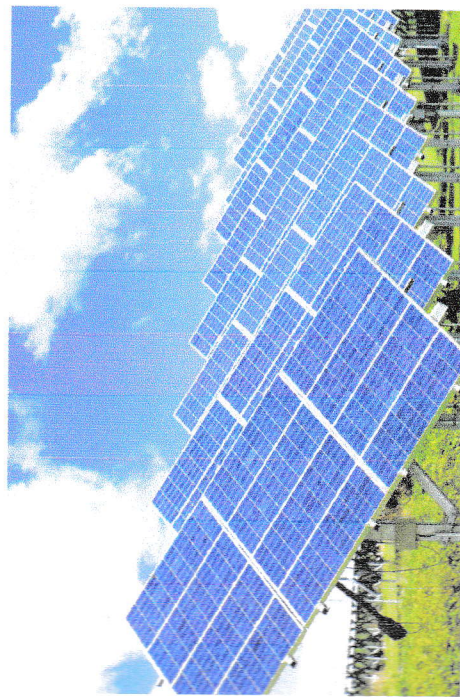
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

FIZIKA KAFEDRASI

RAHMATOV I.I. HIKMATOV B.A.

QUYOSH ENERGIYASIDAN FOYDALANISH FANIDAN LABORATORIYA ISHLARI

USLUBIY QO'LLANMA

Buxoro-2021

LABORATORIYA ISHI №1
YIG'INDI VA SOCHILGAN QUYOSH RADIATSIYASINI
PIRANOMETR YORDAMIDA O'LCHASH

Kerakli asboblari: Yu.D. Yaishevskiy piranometri, GSA – 1 tipidagi galvanometr

Nazariy ma'lumotlar

Har qanday gelioqurilmaga, istalgan og'ma sirtiga, o'simliklar bargiga va hokazolarga to'g'ri va sochilgan quyosh radiatsiyasi doimo bir vaqtda tushadi. Odatda gorizontal sirtga bir vaqtda tushuvchi to'g'ri quyosh radiatsiyasi va sochilgan quyosh radiatsiyasini yig'indi radiatsiyasi deb ataladi.

Yig'indi quyosh radiatsiyasining intensivligini Q bilan belgilaylik. U

$$Q = S + D = S \sin L + D$$

(5.1)

Bu yerda L – quyosh balandligi, S – to'g'ri radiatsiyasini quyosh nurlari tik sirtidagi intensivligi, D – sochilgan radiatsiyasi intensivligi.

Yig'indi quyosh radiatsiyasining sutka va yil davomida o'zgarishini bilish amaliy ahamiyatga ega.

Yig'indi quyosh radiatsiyasining tarkibi ham quyoshning gorizontaldan balandligi, atmosferaning tiniqligi, joyning geografik kengligiga qarab o'zgaradi. Bulutsiz kunlar ko'p bo'lgan joylarda yig'indi quyosh radiatsiyasining asosiy qismini to'g'ri quyosh radiatsiyasi tashkil qiladi. Havo ochiq kuni quyoshning balandligi oshgan sari to'g'ri radiatsiyaning qiymati (sochilgan radiatsiyasga) qaraganda orta boshlaydi. Tush vaqtda maksimal qiymatga erishadi, kunning ikkinchi yarmida esa oshib boradi. Havo bulut bo'lganda yig'indi radiatsiya oqimi oshishi yoki kamayishi mumkin. Masalan, bulut quyosh diskini butunlay qoplamagan vaqtda yerga tushadigan yig'indi radiatsiyaning qiymati xavo ochiq bulgandagiga qaraganda ochiq bo'ladi.

Ushbu uslubiy qo'llanma fizika, muqobil energiya ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan bo'lib, "Quyosh energiyasidan foydalanish" fanidan beshta laboratoriya ishlari to'plangan savollari to'plangan.

Tuzuvchilar:

Raxmatov I.I – fizika kafedrasida dotsenti.

Hikmatov B.A – fizika kafedrasida magistri.

Taqrivchilar:

Mirzayev Sh. M. - t.f.n prof

Nuriddinov X.N. t.f.n, dots

Tasdiqlangan

Buxoro davlat universiteti fizika kafedrasining 2020 yil 2 dekabrda № 14 yig'ilishida muhokama qilib nashrga tavsiya etilgan